

Recensioner

ANDREW T. ABERNETHY

Discovering Isaiah: Content, Interpretation, Reception

Discovering Biblical Texts, Eerdmans, 2021, häftad, x + 207 sidor,
SEK 299, ISBN: 9780802878052

Abernethys syfte med sin bok är att upptäcka Jesaja som Guds eviga ord från ett kristet perspektiv. Han beskriver den primära målgruppen som pastorer och teologistuderande, men även andra grupper av människor med intresse för exegetik kan tillgodogöra sig innehållet. Som bokseriens titel röjer handlar det om att upptäcka – inte bara den historiska personen eller personerna bakom Jesaja (observera att Abernethy tar inte tydlig ställning i författarfrågan), utan framför allt Jesaja bok som auktoritativ text för den kristna tron. Det innebär inte att Abernethy tonar ner det historiska på bekostnad av annat – idén är framför allt att integrera det historiska med bokens litterära aspekter å ena sidan och hur den har mottagits genom tiderna (receptionshistoria) å andra sidan. På det viset har Abernethy något att tillföra akademiskt, även om boken för vissa bibelforskare inte kommer kvalificerar sig som ett sådant bidrag på grund av dess konfessionella utgångspunkt och resonemang. Det behövs tilläggas att han ibland har en tendens att bli apologetisk, det vill säga förespråka sin syn på Jesaja i motsats till andra tolkningstraditioner. Detta sker dock inte på ett respektlöst sätt.

Abernethys bok består av totalt tio kapitel, där första kapitlet fungerar som en inbjudan att läsa Jesaja som Guds ord. Här förklarar Abernethy sin utgångspunkt och strategi. Kapitelrubriken ”An Enduring Word” säger en hel del. Även om Abernathy menar att Jesajaboken riktar sig till sin samtid är den också relevant för vår tid. Inte minst har de perioder av kriser som har präglat livet de senaste åren (till exempel Covid-19) färgat Abernethys läsning. Jesaja har därför ett viktigt budskap än idag, nämligen att Guds ord är evigt, oavsett vad som händer,

och måste läsas med det som utgångspunkt. Skälen Abernathy anger är Jesaja boks syfte att leverera Guds ord samt att bokens egen struktur understryker detta. Abernethys plan för att visa detta är att förena tre tillvägagångssätt som ofta är skilda åt i studiet av Jesaja: det historiska, det litterära och det receptionshistoriska. Med det som utgångspunkt beskrivs boken vara representativ för, och en introduktion till den valda metoden.

Kapitel 2–3, som inleds med fördelarna att vara bekant med tolkningshistoria, går översiktligt igenom hur texten har tolkats genom historien. Abernathy betonar att det finns ett enormt arv i Jesajas mångsidiga tolkningstradition(er). Kapitel 2 diskuterar denna historia genom att börja med Jesaja i Gamla testamentet och sedan vandra vidare via Jesus Syraks vishet, Qumran, grekiska Jesaja och Nya testamentet. Vidare avhandlas Jesaja i den tidiga kyrkans historia, medeltiden, rabbiniska kommentarer och judisk tolkningstradition, samt reformationen. Abernethys förhoppning är att läsaren upptäcker sig själv i denna långa tradition. Kapitel 3 fortsätter där kapitel 2 avslutade, det vill säga Jesajas tolkningshistoria under den moderna eran fram till vår tid. Med Baruch Spinoza som startpunkt går Abernathy igenom olika faser i det akademiska studiet av Jesaja. Här står det klart att han föredrar metoden *kanonkritik* för läsning av Jesaja i sin slutliga form. Kapitel 2–3 är enligt min mening en fin och koncentrerad introduktion till den process som lett fram till den kristna tolkningstraditionen av Jesaja och hur den sedan utvecklas. Att Abernathy även föreslår en väg framåt och därmed redogör för sin preferens är förväntat.

I kapitel 4 skissar Abernathy på vad han beskriver som en historisk vision, vilken utspelar sig i fyra faser genom Jesajas bok (“the historical vision that unfolds across the book of Isaiah”). Dessa fyra faser är 1) Guds dom med hjälp av Assyrien och Babylon; 2) Guds plan att använda sig av Kyros den store av Persien; 3) Den lidande tjänarens roll; och 4) Domens och frälsningens slutgiltiga fullbordan (“The endgame”). Från ett kristet konfessionellt perspektiv kan detta upplevas som en nyckel till att just upptäcka Jesajas tidlösa budskap. Dessa fyra faser

återkommer Abernethy därför till i bokens resterande kapitel, som är tematiskt uppbyggda. Ett problem med detta upplägg är dock att, för att få dessa faser att fungera, behöver Abernethy skapa en hel del strukturella överlappningar i Jesaja bok, där de tre första faserna är klart lättare att placera in i Jesaja än den fjärde. Som ett exempel tillämpas den fjärde fasen på den så kallade ”Tredje Jesaja”, där exempelvis en vanlig uppfattning är att Jes 65–66 fungerar som ett kritiskt svar på Jes 63:7–64:12 (11). Abernethy diskuterar inte ett sådant historiskt textproblem, vilket säkerligen beror på att han nu har gått över till att läsa Jesaja kristologiskt i sin slutliga form.

I kapitel 5–9 analyserar Abernethy olika teman i Jesajaboken, där varje ämne tillägnas ett kapitel: helighet (kap. 5), Sion (kap. 6), den davidiska Messias (kap. 7), den lidande tjänaren (kap. 8) och rättvisa (kap. 9). Även om det är lätt att konstatera att Jesaja bok innehåller fler teman än de Abernethy har valt ut speglar hans urval helt klart *centrala* teman. Varje ämne analyseras på samma metodiska tillvägagångssätt: först i dess historiska och litterära kontexter, sedan i ljuset av jesajaberättelsens fyra faser och slutligen i hur uttolkare genom tiderna har förstått tematikerna. Abernethy får ibland pressa tematikerna ganska hårt för att få dem att fungera med de fyra berättelsefaserna – varje jesajaforskare vet hur svårt det kan vara att greppa bokens innehåll i alla dess delar – men att Abernethy förenar det historiska och litterära med receptionshistoriska gör ändå kapitlet till spännande (faktiskt uppbygglig) läsning.

Det sista kapitlet, kapitel 10, är ganska kortfattat och är nog tänkt som en avslutning av boken. Kapitlet har fått rubriken ”In the End, Worship”, och Abernethy vill se sin bok om Jesajas berättelse som just en resa med en sådan slutdestination. Jesaja bok återkommer regelbundet till detta eskatologiska scenario i olika varianter, en universell tillbedjan av Herren i Sion och Guds slutliga dom över de ogudaktiga. Men det innebär också att Abernethys fjärde fas inte är en sammanhållen fas – den är utspridd över hela boken i olika mindre utvecklingsfaser. För Abernethy verkar det inte vara något exegetiskt problem, utan tillhör snarare bokens slutliga form.

Den som läser Abernethys bok ska inte förvänta sig något annat än en kristen tolkning av Jesajaboken, även om han återkommande nämner att det finns andra sätt att läsa Jesaja som helig Skrift. Vad är då nyttan med *Discovering Isaiah?* Visar den sig leva upp till vad han själv hoppas på, det vill säga att vara ”enriching, interesting, and provocative” (6)? Det beror nog på vem som läser den. Min bedömning är att den är ett bra exempel på en modern biblisk kristen tolkning av Jesaja med ett kristologiskt perspektiv (eller snarare en kristotelisk läsning) och därmed kvala in på en välförtjänt plats bland olika genomtänkta tolkningsalternativ. Den kan utan tvekan ge pastorer mod att predika Kristus från något annat än de självklara jesajatexterna. Att Abernethy också ger många exempel på receptionshistoria höjer bokens värde även för teologistuderande som är intresserade av en kristen tolkning av Jesaja.

Stefan Green, Åbo Akademi

GARRICK V. ALLEN, USAMA GAD, KELSIE G. RODENBIKER,
ANTHONY P. ROYLE OCH JILL UNKEL (RED.)
The Chester Beatty Biblical Papyri at Ninety:
Literature, Papyrology, Ethic
de Gruyter, 2023, inbunden, 198 sidor,
SEK 1558, ISBN: 978311078014

Boken *Chester Beatty Biblical Papyri at Ninety* handlar om den samling bibliska handskrifter som tillhörde den amerikanske industrimagnaten Chester Beatty (1875–1968). Samlingen finns idag på Chester Beatty Library i Dublin. Beatty blev rik genom att investera i gruvor. För sin hälsas skull åkte han till Alexandria i Egypten 1914. Han blev en regelbunden besökare till Alexandria på 1920-talet där han inhandlade antikviteter. Beatty blev en naturaliserad britt 1933 och efter andra världskriget flyttade han till Dublin. Boken *Chester Beatty Biblical Papyri at Ninety* firar att det har gått drygt 90 år sedan annonseringen av Beattys inköp av papyri med bibeltexter (det exakta året är 1931). Boken består av tretton kapitel författade av fjorton forskare. Nedan recenseras sex av dessa kapitel.